

**RADA
UNII EUROPEJSKIEJ**

**Bruksela, 13 września 2011 r. (13.09)
(OR. en)**

14045/11

CONSOM 142

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz Generalny Komisji Europejskiej, podpisał dyrektor Jordi AYET PUIGARNAU
Data otrzymania:	9 września 2011 r.
Do:	Uwe CORSEPIUS, Sekretarz Generalny Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2011) 547 wersja ostateczna
Dotyczy:	SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY I EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO Czwarte sprawozdanie na temat stosowania dyrektywy Rady w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r., zmienionej dyrektywą 1999/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 maja 1999 r.)

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument Komisji COM(2011) 547 wersja ostateczna.

Załącznik: COM(2011) 547 wersja ostateczna

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 8.9.2011
KOM(2011) 547 wersja ostateczna

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY I
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO**

**Czwarte sprawozdanie na temat stosowania dyrektywy Rady w sprawie zbliżenia
przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich
dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (85/374/EWG z dnia 25 lipca
1985 r., zmienionej dyrektywą 1999/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10
maja 1999 r.)**

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY I
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO**

**Czwarte sprawozdanie na temat stosowania dyrektywy Rady w sprawie zbliżenia
przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich
dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (85/374/EWG z dnia 25 lipca
1985 r., zmienionej dyrektywą 1999/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10
maja 1999 r.)**

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE	3
2.	TRZECIE SPRAWOZDANIE NA TEMAT STOSOWANIA DYREKTYWY 85/374/EWG: 2001–2005	4
3.	STOSOWANIE DYREKTYWY 85/374/EWG: 2006-2010	4
3.1.	Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości	5
3.1.1.	Orzekanie w trybie prejudycjalnym (art. 267 TFUE).....	5
3.1.2.	Wniesienie sprawy do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (art. 258 oraz 260 TFUE)	6
3.2.	Informacje uzyskane od ekspertów krajowych oraz grup doradczych	7
3.3.	Pozostałe kwestie związane ze stosowaniem dyrektywy	10
4.	WNIOSKI.....	11

1. WPROWADZENIE

Celem dyrektywy 85/374/EWG (zwanej dalej „dyrektywą”)¹ jest zbliżenie przepisów państw członkowskich w zakresie odpowiedzialności producenta za szkody spowodowane przez produkty wadliwe. W dyrektywie ustanawia się zasadę odpowiedzialności niezależnej od winy, zgodnie z którą każdy producent wadliwego produktu musi zapewnić odszkodowanie za spowodowane szkody dla osoby lub własności, niezależnie od tego czy były one lub nie spowodowane zaniedbaniem z jego strony.

Dyrektywa ma zastosowanie do każdego produktu² wprowadzonego do obrotu w Europejskim Obszarze Gospodarczym, czyli we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej, w Norwegii, w Liechtensteinie i w Islandii. Precyzuje, że odszkodowanie za szkody materialne ograniczone jest do towarów do użytku prywatnego lub konsumpcji i określa wartość minimalną szkody na 500 EUR. Podaje terminy okresów przedawnienia i wprowadza zakaz stosowania klauzul ograniczających bądź wykluczających odpowiedzialność producenta. Dyrektywa zwalnia producenta z odpowiedzialności, jeżeli udowodni on, że na przykład nie wprowadził produktu do obrotu, że wada wynika ze zgodności produktu z przepisami bezwzględnie wiążącymi wydanymi przez władze publiczne lub, że stan wiedzy naukowej i technicznej w momencie wprowadzenia przez niego produktu do obrotu nie pozwalał na wykrycie istnienia wady.

Dyrektywa 85/374/EWG nie narusza uprawnień przysługujących osobie poszkodowanej z tytułu odpowiedzialności kontraktowej lub pozaumownej lub szczególnego systemu odpowiedzialności istniejącego w chwili ogłoszenia dyrektywy³. Ponadto dyrektywa nie narusza prawa do zadośćuczynienia za szkody niemajątkowe przewidziane w krajowych przepisach ustawowych.

Zgodnie z art. 21 dyrektywy Komisja okresowo bada skuteczność ram prawnych w zakresie odpowiedzialności za produkty i sporządziła dotychczas trzy sprawozdania na temat stosowania dyrektywy⁴.

Niniejszy dokument jest czwartym sprawozdaniem na temat stosowania dyrektywy. Dwadzieścia siedem państw członkowskich Unii Europejskiej zostało objętych badaniem pod kątem stosowania dyrektywy w latach 2006–2010 r. W związku z powyższym Komisja wysłała do państw członkowskich oraz do członków nieformalnych grup doradczych

¹ Dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz. U. L 21 z 7.8.1985, s. 29), zmieniona dyrektywą 1999/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 maja 1999 r. (Dz. U. L 141 z 4.6.1999, s. 20) oraz sprostowaniem (Dz. U. L 283 z 6.11.1999, s. 20).

² Dyrektywa 99/34/WE rozszerzyła stosowanie dyrektywy 84/374/EWG na produkty rolne i produkty rybołówstwa. Natomiast dyrektywa podstawowa wyraźnie wyklucza szkody jądrowe.

³ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wielokrotnie potwierdził, że system określony w dyrektywie 85/374/EWG nie wyłącza stosowania innych reżimów odpowiedzialności kontraktowej i pozaumownej, o ile opierają się one na innych podstawach (zob. np. wyrok ETS z 10 stycznia 2006 r., sprawa C-402/03, Zb. Orz. 2006, s. I-199).

⁴ COM(1995) 617 z 13 grudnia 1995 r.; COM(2000) 893 z 31 stycznia 2001 r. oraz COM(2006) 496 z 14 września 2006 r.
(http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/liability/index_en.htm)

kwestionariusz zawierający pytania dotyczące w szczególności kwestii poruszonych w poprzednim sprawozdaniu.

2. TRZECIE SPRAWOZDANIE NA TEMAT STOSOWANIA DYREKTYWY 85/374/EWG: 2001-2005

W podsumowaniu trzeciego sprawozdania na temat stosowania dyrektywy 85/374/EWG stwierdzono, że zapewnia ona równowagę między interesem konsumentów a polityką w zakresie rynku wewnętrznego. W ogólnych wnioskach sprawozdania znalazło się stwierdzenie, że wdrażanie dyrektywy jest zasadniczo satysfakcjonujące i nie ma potrzeby wprowadzania zmian. Nawet jeśli stosowanie krajowych przepisów prowadzi w niektórych przypadkach do osiągnięcia rozbieżnych rezultatów, to nie powoduje to zakłóceń w funkcjonowaniu rynku wewnętrznego.

Komisja wyszła z propozycją dalszego monitorowania stosowania dyrektywy, w szczególności pod kątem skutków stosowania przepisów w kwestii ciężaru udowodnienia szkody, zwolnienia z odpowiedzialności czy też wartości minimalnej w wysokości 500 EUR za poniesione szkody materialne. Takie działanie ma być przydatne w sytuacji, gdyby stwierdzono rozbieżności na szczeblu krajowym i konieczne okazałoby się podjęcie działań na szczeblu Unii Europejskiej.

3. STOSOWANIE DYREKTYWY 85/374/EWG: 2006 - 2010

W wyżej wskazanym okresie Komisja zapewniła kontrolę nad transpozycją do prawa krajowego i wdrażaniem dyrektywy w państwach członkowskich.

W większości państw członkowskich krajowe przepisy wdrażające dyrektywę są zazwyczaj stosowane wraz z innymi przepisami dotyczącymi odpowiedzialności kontraktowej, pozaumownej lub innego typu. To współistnienie różnych przepisów jest dopuszczalne na podstawie art. 13 dyrektywy i jest pozytywnie postrzegane, gdyż owa różnorodność pozwala na zapewnienie lepszej ochrony konsumentów.

Z informacji uzyskanych dla potrzeb sporządzenia niniejszego sprawozdania wynika, że niektóre państwa członkowskie, takie jak: Austria, Niemcy, Francja, Włochy, Hiszpania i Polska odnotowały większą liczbę postępowań roszczeniowych dotyczących odpowiedzialności za produkty, wszczętych na podstawie krajowych przepisów transponujących dyrektywę. W ostatnich latach zaobserwowano w niektórych z wyżej wymienionych państw członkowskich wzrost liczby roszczeń dotyczących odpowiedzialności za produkty przy jednoczesnym wzroście częstotliwości stosowania dyrektywy kosztem innych postępowań opierających się na odpowiedzialności kontraktowej lub cywilnej.

Odnotowany w ostatnich latach wzrost liczby postępowań roszczeniowych dotyczących odpowiedzialności za produkty wydaje się być spowodowany przede wszystkim wpływem czynników zewnętrznych, takich jak zwiększenie czujności konsumentów i ich lepsza organizacja bądź lepsze środki dostępu do informacji. Natomiast koszt związany z przeprowadzeniem postępowania w niektórych państwach członkowskich, na przykład w Zjednoczonym Królestwie, prawdopodobnie powoduje, że część postępowań jest zaniechana.

Jednym słowem, szybkie rozpatrzenie spraw wniesionych do krajowych sądów zależy od ścisłości i skuteczności przepisów krajowych prawa cywilnego. W sytuacjach kiedy nie ma

wątpliwości co do poniesienia odpowiedzialności (chodzi o sytuacje, w których wada, szkoda i związek przyczynowy są ewidentne), roszczenia są przedmiotem pozasądowego rozstrzygnięcia sporu, który stwarza możliwość szybkiego wypłacenia rekompensaty na rzecz osób poszkodowanych z tytułu poniesionych przez nie strat⁵.

3.1. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości

Europejski Trybunał Sprawiedliwości (zwany dalej „Trybunałem”) kontynuował swoje prace pod kątem uściślenia przepisów dyrektywy 85/374/EWG, a tym samym przyczynił się do zniesienia rozbieżności co do wykładni tychże przepisów. Trybunał wielokrotnie wypowiadał się na temat powiązań między dyrektywą, o której mowa a krajowymi przepisami transponującymi ją. Rozstrzygał całościowo o stopniu harmonizacji dyrektywy 85/374/EWG, który stanowi przeszkodę dla państw członkowskich na przykład w określaniu okresów przedawnienia czy też korzystniejszych przepisów dla konsumentów. Trybunał potwierdził także, że państwa członkowskie mają możliwość pozostawienia w swoim ustawodawstwie zasad odpowiedzialności innych niż zasada odpowiedzialności na zasadzie ryzyka lub odpowiedzialności niezależnej od winy, w myśl których w przypadku zaniedbania bądź popełnienia winy pośrednik może być pociągnięty do odpowiedzialności w równym stopniu co producent.

W latach 2006 – 2010 Trybunał wydał sześć wyroków związanych z dyrektywą 85/374/EWG. W dwóch przypadkach chodziło o wyroki w ramach drugiego wniesienia sprawy do Trybunału (artykuł 260 TFUE, dawny artykuł 228 TWE).

3.1.1. Orzekanie w trybie prejudycjalnym (art. 267 TFUE)

W sprawie *Skov przeciwko Bilka Lavrishvareus*⁶ Trybunał orzekł, że należy interpretować dyrektywę 85/374/EWG w taki sposób, że przepisy prawa krajowego, zgodnie z którymi dostawca produktu wadliwego ponosi, poza przypadkami wymienionymi w sposób enumeratywny w art. 3 ust. 3 dyrektywy, odpowiedzialność na zasadzie ryzyka jaką dyrektywa nakłada na producenta, pozostają z nią w sprzeczności. Przy czym Trybunał dodał, że przepisy prawa krajowego, zgodnie z którymi dostawca odpowiada bez ograniczeń za winę po stronie producenta, nie pozostają z nią w sprzeczności.

W sprawie *Declan O'Byrne przeciwko Sanofi*⁷ Trybunał wydał wyrok dotyczący pojęcia „wprowadzenia produktu do obrotu”, o którym mowa w art. 11 dyrektywy, i który stanowi punkt wyjścia dla okresu przedawnienia wystąpienia z powództwem o odszkodowanie z tytułu wadliwych produktów. Trybunał uściślił, że produkt jest wprowadzony do obrotu w momencie zakończenia procesu produkcji uruchomionej przez producenta i jego wejścia do procesu obrotu w stanie w jakim jest, w celu jego użytkowania bądź spożycia przez odbiorców.

⁵ Austria i Łotwa podały na przykład informacje dotyczące liczby spraw rozstrzygniętych w pozasądowych procedurach: upadek dziecka z przewijaka wskutek jego złożenia się (1 500 €); oparzenie nóg wskutek oderwania się uchwyty sprzetu do fondue (2 500 €); bóle i objawy zatrucia po spożyciu potrawy zawierającej kaszę jagłąną skażoną nasieniem bielunia dziedzierzawy (1 000 €) lub poważne obrażenia wskutek spadku z wadliwego fotela (5 000 €).

⁶ Wyrok Trybunału z dnia 10 stycznia 2006 r., sprawa C-402/03. Zb. Orz. 2006, s. I-199

⁷ Wyrok Trybunału z dnia 9 lutego 2006 r., sprawa C-127/04. Zb. Orz. 2006, s. I-1313

Ponadto w wyroku *Aventis Pasteur SA przeciwko OB*⁸ Trybunał uściślił swoją wykładnię art. 11 dyrektywy i orzekł, że artykuł ten należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się temu, aby uregulowanie krajowe, które zezwala na zmianę strony pozwanej w toku postępowania sądowego, było stosowane w taki sposób, który pozwala na wstąpienie, po upływie terminu w nim ustanowionego, „producenta” w rozumieniu art. 3 tej dyrektywy w miejsce strony pozwanej do postępowania sądowego wszczętego w tym terminie przeciwko innemu podmiotowi. Trybunał następnie dodał, że art. 11 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy uznał, iż w postępowaniu sądowym wszczętym w terminie w nim ustanowionym przeciwko spółce zależnej w 100% od „producenta” w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 85/374 producent może wstąpić w miejsce tej spółki, w przypadku gdy sąd stwierdzi, że wprowadzenie do obrotu danego produktu zostało w rzeczywistości dokonane przez producenta.

Ponadto Trybunał wypowiedział się na temat odpowiedzialności dostawcy. W związku z tym art. 3 ust. 3 dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy poszkodowany zastosowaniem rzekomo wadliwego produktu nie mógł racjonalnie zidentyfikować producenta tego produktu przed podniesieniem swych roszczeń wobec jego dostawcy, wówczas dostawcę należy uznać za „producenta”, szczególnie w celu zastosowania art. 11 tej dyrektywy, jeżeli dostawca nie poinformował poszkodowanego z własnej inicjatywy i w staranny sposób o tożsamości producenta lub swego dostawcy. Dokonanie oceny w tym zakresie należy, w świetle danych okoliczności, do sądu krajowego.

W wyroku w sprawie *Moteurs Leroy Somerc przeciwko Dalkia France*⁹ Trybunał orzekł, że dyrektywę należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie takiej wykładni prawa krajowego lub stosowaniu utrwalonego orzecznictwa krajowego, które umożliwiają poszkodowanemu żądanie naprawienia szkody na rzeczy przeznaczonej do użytku profesjonalnego i używanej zgodnie z przeznaczeniem, jeśli wykaże on jedynie istnienie szkody, wady produktu oraz związku przyczynowego między nimi.

3.1.2. *Wniesienie sprawy do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (art. 258 oraz 260 TFUE)*

W wyroku z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie *Komisja przeciwko Republice Francuskiej*¹⁰ Trybunał stwierdził uchybienia Francji w prawidłowej transpozycji dyrektywy 85/374/EWG do prawa krajowego. Zważywszy na fakt, że decyzja Trybunału została wykonana tylko częściowo, Komisja повторно wniosła sprawę do Trybunału na podstawie artykułu 260 TFUE (dawny art. 228 TWE).

W wyroku z dnia 14 marca 2006 r. w sprawie *Komisja przeciwko Republice Francuskiej*¹¹ Trybunał orzekł, że uznając nadal, że dostawca wadliwego produktu ponosi odpowiedzialność na równi z producentem, w sytuacji gdy tożsamość producenta jest nieznana, a dostawca poinformował w rozsądnym terminie poszkodowaną osobę o tożsamości podmiotu, który dostarczył mu produkt, Republika Francuska nie podjęła działań niezbędnych do pełnego wykonania wyroku z dnia 25 kwietnia 2002 r. w odniesieniu do transpozycji art. 3 ust. 3 dyrektywy 85/374/EWG. Trybunał wydał wyrok zobowiązujący Francję do przestrzegania dyrektywy i do zapłaty okresowej kary pieniężnej w wysokości 31 650 EUR za każdy dzień

⁸ Wyrok Trybunału z dnia 2 grudnia 2009 r., sprawa C-358/08. Zb. Orz. 2009, s. I-11305

⁹ Wyrok Trybunału z dnia 4 czerwca 2009 r., sprawa C-285/08. Zb. Orz. 2009, s. I-4733

¹⁰ Wyrok Trybunału z dnia 25 kwietnia 2002 r., sprawa C-52/00. Zb. Orz. 2002, s. I-3827

¹¹ Wyrok Trybunału z dnia 14 marca 2006 r., sprawa C-177/04. Zb. Orz. 2006, s. I-2461

opóźnienia w podjęciu działań niezbędnych do pełnego wykonania wyroku z dnia 25 kwietnia 2002 r., licząc od dnia ogłoszenia nowego wyroku. Francja zapłaciła karę pieniężną na całkowitą kwotę w wysokości 795.600 EUR i w pełni wykonała nowy wyrok.

Wyrokiem z dnia 5 lipca 2007 r. w sprawie *Komisja przeciwko Danii*¹² Trybunał orzekł, że ustanawiając i utrzymując w mocy przepisy przewidujące odpowiedzialność dostawców pośredniczących w ramach łańcucha dystrybucji, na takich samych warunkach jak producenta, z naruszeniem art. 3 ust. 3 dyrektywy, Dania uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą z tytułu transpozycji dyrektywy 85/374/EWG. Po wydaniu tego wyroku Dania podjęła odpowiednie środki zmierzające do transpozycji dyrektywy do swojego prawa.

3.2. Informacje uzyskane od ekspertów krajowych oraz grup doradczych

Nawiązując do procedury przyjętej w ramach trzeciego sprawozdania, Komisja zwróciła się do krajowych organów oraz do zainteresowanych stron, członków nieformalnych grup doradczych, o wydanie opinii na temat stosowania i skuteczności dyrektywy w okresie poddanym badaniu. Przedmiotem uzyskania informacji była ocena praktycznych skutków stosowania dyrektywy oraz kwestie, które zostały podniesione w poprzednim sprawozdaniu, i których rozbieżne wykładnie przedstawione przez krajowe sądy mogły doprowadzić do rozbieżności w stosowaniu dyrektywy w poszczególnych państwach członkowskich.

W niniejszym sprawozdaniu podsumowuje się informacje zebrane przez Komisję, w szczególności te, które dotyczą ciężaru udowodnienia szkody, zwolnienia z odpowiedzialności na podstawie zgodności z przepisami, zwolnienia z odpowiedzialności na podstawie ryzyka związanego z opracowaniem produktu czy też kwestii wartości minimalnej w wysokości 500 EUR za poniesione straty materialne.

– Ciężar udowodnienia szkody (art. 4)

W dyrektywie 85/374/EWG ustanawia się, że na osobie poszkodowanej spoczywa ciężar udowodnienia szkody, wady i związku przyczynowego między wadą a szkodą. Celem dyrektywy nie jest harmonizacja przepisów krajowych dotyczących prowadzenia postępowań sądowych przyjętych w poszczególnych państwach członkowskich, które różnią się zarówno pod względem prawa materialnego jak i standardu dowodu.

Raport Lovellsa na temat odpowiedzialności za produkty na terenie Unii Europejskiej¹³ oraz trzecie sprawozdanie Komisji na temat stosowania dyrektywy wykazały, że w tym przedmiocie orzecznictwo nie było jednolite; otóż istnieją rozbieżności nie tylko w decyzjach sądów poszczególnych państw członkowskich, ale nawet w decyzjach sądowych wydanych w tym samym państwie członkowskim.

W świetle dostępnych informacji stwierdza się dodatkowo zróżnicowania w kwestii dowodów niezbędnych do udowodnienia wady produktu. Dla niektórych sądów, jak na przykład we Francji, Belgii, Włoszech czy Hiszpanii wystarczającym dowodem jest fakt, że strona skarżąca udowodni, że produkt nie spełnił funkcji zgodnych z jego przeznaczeniem. W

¹² Wyrok Trybunału z dnia 5 lipca 2007 r., sprawa C-327/05. Zb. Orz. 2007, s. I-93

¹³ Lovells. Product liability in the European Union- A report for the European Commission- (The Lovells Report) 2003.
(http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/liability/index_en.htm).

innych krajach, takich jak Niemcy czy Zjednoczone Królestwo¹⁴, powód musi udowodnić dokładną naturę wady produktu. Na podstawie dostępnych informacji Sąd Najwyższy w Austrii wprowadził stałe orzecznictwo uwzględniające oba stanowiska.

Niektóre organy krajowe (w tym Bułgarii, Włoch, Malty, Słowacji, Szwecji czy też Łotwy) uważają jednak, że osoby poszkodowane napotykają na poważne problemy z udowodnieniem faktu, że szkoda wynikła z powodu istnienia wady produktu. Problemy te są w szczególności związane z kosztem wykonania ekspertyzy. Niektóre z ww. państw członkowskich twierdzą, że w celu zniesienia tych utrudnień należałoby dokonać zmiany dyrektywy i wprowadzić domniemanie odpowiedzialności producenta lub mechanizm odwrócenia ciężaru dowodu.

Kwestia ta budzi także kontrowersje pośród przedstawicieli zainteresowanych stron (konsumenci, producenci, dostawcy, ubezpieczyciele czy też prawnicy). Konsumenci podkreślają występowanie trudności, w szczególności w związku z kosztami, jakie należy ponieść, z dostarczeniem dowodu na wadliwość niektórych produktów zaawansowanych technicznie czy też z udowodnieniem związku przyczynowego między wadą produktu a powstałą szkodą, jeśli natura szkody jest skomplikowana. Według nich mechanizm odwrócenia ciężaru dowodu pozwoliłby na zapewnienie skuteczniejszej ochrony konsumentów.

Natomiast producenci i ubezpieczyciele uważają, że wymóg udowodnienia związku przyczynowego między wadliwością produktu a powstałą szkodą jest istotnym elementem równowagi pomiędzy interesami producentów i interesami konsumentów, którą zapewnia dyrektywa. Uważają, że złagodzenie przepisów dotyczących ciężaru udowodnienia szkody mogłoby zachęcać konsumentów do wnoszenia na drogę sądową roszczeń dotyczących drobnych szkód. Prawnicy uważają, że strony skarżące potrafią udowodnić związek przyczynowy pomiędzy wadliwością produktu a szkodą na podstawie zasad dotyczących dowodów obowiązujących w poszczególnych państwach członkowskich. Wzrastająca liczba wniosków o odszkodowania za szkody wynikające z wadliwego produktu jest tego dowodem.

– **Zwolnienie z odpowiedzialności na podstawie zgodności z przepisami (art. 7 d)**

Dyrektywa 85/374/EWG stanowi, że producent jest zwolniony z wszelkiej odpowiedzialności jeśli udowodni, że wada wynika ze zgodności produktu z przepisami bezwzględnie wiążącymi wydanymi przez władze publiczne.

Komisja stwierdza na podstawie dostępnych informacji, że orzecznictwo odnośnie do tego typu zwolnienia z odpowiedzialności jest ograniczone. W tej kwestii władze węgierskie wskazały, że tego typu sprawy dotyczą w większości przypadków pojazdów i produktów leczniczych. W pierwszym przypadku władze węgierskie rzadko wskazują na odpowiedzialność producenta w myśl krajowego prawa transponującego dyrektywę, natomiast w przypadku leków i innych produktów leczniczych (a mianowicie produktów z krwi), to zazwyczaj sądy orzekają o odpowiedzialności producenta. Natomiast władze słowackie podają, że w wyżej opisanej sytuacji konsumenci rzadko dochodzą swoich praw do odszkodowania. Wnoszą raczej o zastosowanie innych praw, takich jak na przykład prawo do wycofania się z zakupu, zastosowanie upustu na cenę zakupu czy też naprawienie szkody.

¹⁴ Niemniej jednak, w sprawie *Ide przeciwko ATB sales* (2008, WECA Civ 424) angielski Sąd Apelacyjny orzekł, że strona skarżąca nie ma obowiązku dokładnego udowodnienia mechanizmu wadliwości produktu w celu stwierdzenia odpowiedzialności producenta za wadliwy produkt.

Przedstawiciele przemysłu farmaceutycznego w Europie uważają, że przepisy dotyczące odpowiedzialności ustanowione przez dyrektywę nie uwzględniają w wystarczającej mierze faktu, że branża farmaceutyczna podlega bardzo ostrym przepisom. Według nich w badaniu wadliwości produktu i dochodzeniu odpowiedzialności producenta należy uwzględnić fakt, że stosowanie leków podlega poddawaniu ich ocenie przez specjalistów niezwiązanych z produkcją leków (w tym na przykład przez lekarzy, pielęgniarzy czy też aptekarzy), i że producent nie ma kontroli nad tym, w jaki sposób leki są przepisywane i podawane.

– **Zwolnienie z odpowiedzialności na podstawie ryzyka związanego z rozwojem produktu (art. 7 lit. e))**

W dyrektywie 85/374/EWG określa się, że producent nie ponosi odpowiedzialności w sytuacji, kiedy jego stan wiedzy technicznej w momencie wprowadzania przez niego produktu do obrotu nie pozwalał na wykrycie istnienia wady. Odnośnie do tego punktu państwa członkowskie mają prawo do stosowania odstępstw¹⁵.

Komisja stwierdza na podstawie uzyskanych informacji, że sądy krajowe nie są zgodne co do tego, czy ten rodzaj zwolnienia może być stosowany odnośnie do każdego rodzaju wady. I tak na przykład Sąd Najwyższy w Niemczech uznał, że artykuł 7 lit. e) nie ma zastosowania do wad fabrycznych. Inne sądy, na przykład Holandii lub Zjednoczonego Królestwa, nie zgadzają się z powyższą wykładnią. Ponadto, pomimo tego, że Europejski Trybunał Sprawiedliwości wydał wyrok w sprawie *Komisja przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*¹⁶, zdaje się, że nadal istnieją wątpliwości co do sposobu w jaki sądy powinny interpretować zdanie: „stan wiedzy naukowej i technicznej w momencie wprowadzania przez niego produktu do obrotu nie pozwalał na wykrycie istnienia wady”.

Na podstawie tych samych informacji okazuje się, że Sąd Najwyższy w Austrii orzekł, że klauzula zwalniająca z odpowiedzialności może mieć zastosowanie w sytuacji, kiedy dane ryzyko zostaje wykryte tylko i wyłącznie przez biegłego wskazanego przez dany sąd, na podstawie serii testów przeprowadzonych w związku z postępowaniem, a eksperci nie wiedzieli o nim ani przed rozpoczęciem postępowania sądowego, ani przed wprowadzeniem produktu do obrotu.

Obecnie niektóre państwa członkowskie utrzymują przepis, że producent jest odpowiedzialny za ryzyko związane z opracowaniem produktu. Przykładowo w Finlandii i Luksemburgu ten rodzaj odpowiedzialności stosuje się do wszystkich rodzajów produktów. W Hiszpanii ten przepis nie ma zastosowania w postępowaniach dotyczących produktów farmaceutycznych i produktów spożywczych przeznaczonych do spożycia przez ludzi. W innych państwach klauzula ta nie ma zastosowania w odniesieniu do niektórych produktów i w szczególnych okolicznościach (na przykład we Francji).

Niektóre organy krajowe (na przykład Bułgarii i Malty) uważają, iż w celu usunięcia zapisu o tego typu zwolnieniu z odpowiedzialności należy zmienić przepisy, o których mowa w art. 7 lit. e) dyrektywy. Według tych organów, usunięcie tego zapisu przyczyniłoby się do poprawienia funkcjonowania rynku wewnętrznego. Inne organy krajowe (w tym Grecji,

¹⁵ Fondazione Rosselli. „Analysis of the Economic Impact of the Developpement risk Clause as provided by Directive 85/374/EEC on Liability for Defective products”. 2004. Zgodnie z tym raportem, tylko Finlandia i Luksemburg wyłączyły ze swoich przepisów prawnych ten typ ochrony. (http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/liability/index_en.htm).

¹⁶ Wyrok Trybunału z dnia 29 maja 1997 r., sprawa C-300/95, Zb. Orz. 1997, s. I-2649

Włoch, Litwy, Zjednoczonego Królestwa) uważają, że powyższa klauzula przyczynia się do utrzymania równowagi pomiędzy potrzebą zachęcania do wprowadzania do obrotu innowacyjnych produktów a ochroną konsumentów, pod warunkiem że obniża ona koszt ubezpieczenia przedsiębiorstw. Takie rozwiązanie miałyby wspierać innowacyjność techniczną i naukową, przy czym nie podnosiłoby ceny końcowej produktów.

Przedstawiciele przemysłu oraz towarzystw ubezpieczeniowych uważają, że usunięcie tego rodzaju zwolnienia z odpowiedzialności zahamowałoby innowacyjność, rozwój nowych produktów oraz podniosłoby koszty ubezpieczenia. Według nich wykluczenie, o którym mowa, nie pociągnęło za sobą poważniejszych skutków ani w Luksemburgu, ani w Finlandii, ze względu na rozmiary tamtejszych rynków. Natomiast przedstawiciele konsumentów opowiadają się za usunięciem tej klauzuli. Podkreślają fakt, że odpowiedzialność na zasadzie ryzyka opiera się na zasadzie, zgodnie z którą osoba czerpiąca zyski z działalności stwarzającej zagrożenie powinna wypłacić odszkodowanie za szkody, które wyrządziła. W związku z powyższym producent powinien ponosić odpowiedzialność nawet w sytuacji kiedy nie sposób wykryć ryzyka leżącego u podstaw szkody poniesionej przez ofiarę.

Niektórzy przedstawiciele koncernów farmaceutycznych krytykują stanowisko francuskiego wymiaru sprawiedliwości, który zabrania powoływania się na ryzyko związane z opracowywaniem identycznych produktów wprowadzonych do obrotu w latach 1988 – 1998 (data, z którą wdrożono ustawę transponującą dyrektywę). Uważają oni, że stanowisko to nie jest zgodne z dyrektywą, gdyż data wprowadzenia do obrotu produktu, w dodatku identycznego, nie może być warunkiem przyjęcia bądź odrzucenia powodu zwolnienia z odpowiedzialności.

– **Wartość minimalna szkody w wysokości 500 EUR (art. 9)**

Dyrektywa 85/374/EWG ma zastosowanie do szkód powstałych w rzeczach przeznaczonych do prywatnego użytku lub konsumpcji innych niż produkt wadliwy i o wartości szkody przekraczającej 500 EUR. W trzecim sprawozdaniu stwierdzono, że krajowe orzecznictwo proponowało różną wykładnię powyższej wartości minimalnej szkody.

Obecnie niektóre organy krajowe opowiadają się za obniżeniem, a nawet za zlikwidowaniem tej wartości minimalnej w celu zapewnienia skuteczniejszej ochrony konsumentów. Dokładniej mówiąc, władze Rumunii zasugerowały, aby wysokość minimalnej wartości szkody mieściła się w przedziale 200–500 EUR, przy czym poszczególne państwa członkowskie ustalałyby dokładną kwotę uwzględniającą ceny praktykowane na ich rynkach.

Jeśli chodzi o zainteresowane strony, przedstawiciele przemysłu uważają, że w celu uwzględnienia wypłaty odszkodowań z tytułu odpowiedzialności na zasadzie ryzyka tylko od pewnego poziomu szkody i w celu uniknięcia napływu wniosków o odszkodowanie z tytułu poniesionych szkód materialnych o niewielkiej wysokości, należy przynajmniej utrzymać obecnie obowiązujący próg. Ponadto uznali oni, iż raczej należałoby podnieść wartość minimalną ze względu na inflację. Natomiast przedstawiciele konsumentów domagają się jej zlikwidowania, ponieważ pozwoliłoby to na wypłacanie odszkodowań za wszystkie poniesione szkody materialne.

3.3. Pozostałe kwestie związane ze stosowaniem dyrektywy

– **Dostęp do wymiaru sprawiedliwości**

Dyrektywa 85/374/EWG nie zawiera szczegółowych przepisów dotyczących dostępu osób poszkodowanych do wymiaru sprawiedliwości. Ofiary korzystają z krajowych rozwiązań prawnych.

Komisja przypomina, że rozwój rynku wewnętrznego wymaga, aby dostęp konsumentów do wymiaru sprawiedliwości był ułatwiony w sprawach o charakterze transgranicznym.

Biorąc pod uwagę wspomniany kontekst, poczyniono istotne postępy w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych, w szczególności w kwestii alternatywnych systemów rozwiązywania konfliktów oraz postępowania sądowego w drobnych sporach.

– **Gromadzenie i wymiana informacji**

Od 2001 roku Komisja współpracuje z siecią krajowych ekspertów („Grupa ekspertów ds odpowiedzialności za produkty wadliwe”), których zadaniem jest pomaganie Komisji w gromadzeniu informacji przydatnych lub niezbędnych do sprawdzenia właściwego funkcjonowania dyrektywy i ewentualnie do zbadania zasygnalizowanych problemów. Od 2004 roku nie było żadnego spotkania z udziałem ekspertów ww. sieci, bowiem większość państw członkowskich uznała, że nie istnieje potrzeba organizowania okresowych spotkań w celu wymiany informacji, i że należy je organizować tylko w razie potrzeby w celu omówienia szczególnych zagadnień. Nowe państwa członkowskie opowiadają się raczej za organizowaniem okresowych spotkań mających na celu wymianę informacji.

Odnosnie do gromadzenia informacji, Forum brytyjskiego Instytutu prawa międzynarodowego i porównawczego dotyczące odpowiedzialności za produkt (Product Liability Forum of the British Institute of International and Comparative Law) posiada bazę danych dotyczącą odpowiedzialności za produkty wadliwe. Baza ta jest dostępna w Internecie i zawiera informacje na temat uregulowań prawnych oraz orzeczeń sądowych związanych ze stosowaniem dyrektywy 85/374/EWG we wszystkich państwach członkowskich¹⁷.

4. WNIOSKI

Celem dyrektywy 85/374/EWG nie jest całkowita harmonizacja wszystkich aspektów prawnych z zakresu odpowiedzialności za produkty wadliwe na terenie Unii. Ponadto Europejski Trybunał Sprawiedliwości, poprzez swoje orzecznictwo, przyczynia się zdecydowanie do ustalenia zakresu stosowania oraz prawidłowego i jednolitego wdrażania powyższej dyrektywy.

Biorąc pod uwagę dostępne informacje można stwierdzić, że sytuacja dotycząca stosowania dyrektywy 85/374/EWG jest porównywalna z sytuacją, jaką stwierdzono w poprzednim sprawozdaniu. Wydaje się natomiast, że w niektórych państwach członkowskich wzrosła liczba skarg związanych z odpowiedzialnością za wadliwe produkty i wniesionych na podstawie dyrektywy. Ta sama tendencja została zauważona odnośnie do pozasądowego rozstrzygania sporów pomiędzy osobami poszkodowanymi domagającymi się zadośćuczynienia a podmiotami, które spowodowały powstanie szkody.

Generalnie dyrektywa jest postrzegana jako element zapewniający równowagę między ochroną konsumentów a interesami producentów. Większość informacji, na podstawie

¹⁷ www.biiicl.org/plf

których zostało sporządzone niniejsze sprawozdanie potwierdza fakt, że dyrektywa 85/374/EWG jest narzędziem stwarzającym realne możliwości wystąpienia z roszczeniami i uzyskania odszkodowania adekwatnego do rozmiaru szkody poniesionej z tytułu wadliwych produktów.

Ogólnie rzecz biorąc zainteresowane strony oraz krajowi eksperci są zgodni co do tego, że ważne jest, aby istniały ramy prawne dotyczące zastosowania zrównoważonej odpowiedzialności i określające relacje pomiędzy przedsiębiorstwami a konsumentami. Uważają oni również, że dyrektywa jest kompromisem godzącym interesy poszczególnych stron. Niemniej jednak w kwestii skuteczności pewnych przepisów, a mianowicie tych, które dotyczą ciężaru udowodnienia szkody, zwolnienia z odpowiedzialności na podstawie zgodności z przepisami lub zwolnienia z odpowiedzialności na podstawie ryzyka związanego z rozwojem produktu czy też minimalnej wartości szkody ustalonej na 500 EUR, dyrektywa budzi zróżnicowane opinie pośród podmiotów, których dotyczy. W większości przypadków to zróżnicowanie opinii zostało przedstawione w poprzednim sprawozdaniu.

Konsumenci zazwyczaj chcą lepszey ochrony przy jak najmniejszych kosztach, co wiąże się na przykład ze zlikwidowaniem minimalnej wartości szkody. Natomiast producenci i ubezpieczyciele opowiadają się za jej podniesieniem gdyż uwzględniają kwestię ryzyka zwiększenia liczby postępowań o odszkodowanie z tytułu drobnych szkód. Taka różnica zdań jest również widoczna w opiniach wydanych przez krajowych ekspertów.

Wydaje się więc, że dyrektywa 85/374/EWG przyczynia się do utrzymania równowagi pomiędzy interesami producentów i konsumentów w kwestii odpowiedzialności za produkty wadliwe. Według Komisji ewentualne rozbieżności nie powodują większych utrudnień w kwestiach handlowych czy też zakłócenia konkurencji na terenie Unii Europejskiej. Dokładniej mówiąc Komisja uważa, że osoby poszkodowane mogą ustalić związek przyczynowy w sytuacji kiedy dany wadliwy produkt wywołuje szkodę niezależnie od różnic występujących w krajowych zasadach postępowania sądowego. Idąc dalej w swoich rozważaniach uważa także, że dostępne informacje na temat skutków stosowania przepisów odnośnie do zwolnienia z odpowiedzialności bądź minimalnej wartości szkody ustalonej na kwotę 500 EUR pozwalają wnioskować, że dyrektywa zapewnia ten sam wspólny poziom ochrony konsumentów oraz wspólne podstawy odpowiedzialności producentów za wadliwe produkty.

Mając na uwadze to, że nie istnieją obiektywne fakty, które w wystarczającej mierze uzasadniałyby dostępne informacje oraz to, że wszelkie zmiany jednego lub kilku przepisów wpłynęłyby na ogólną równowagę tej dyrektywy, Komisja uznała, iż propozycja zmiany dyrektywy na tym etapie byłaby niewłaściwa.

W okresie poprzedzającym sporządzenie kolejnego sprawozdania Komisja będzie monitorować wszelkie zmiany mogące wpłynąć na ww. równowagę i ewentualnie skorzysta z dogłębnej analizy przygotowanej przez ekspertów krajowych i zainteresowane strony, co pozwoli jej na zidentyfikowanie problemów oraz na zaproponowanie rozwiązań akceptowalnych przez większość podmiotów, których będą one dotyczyły.

xxx

Komisja zwraca się z uprzejmą prośbą do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o zapoznanie się z niniejszym sprawozdaniem.